

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ШАЙЛОО ЖАНА РЕФЕРЕНДУМ ӨТКӨРҮҮ БОЮНЧА
БОРБОРДУК КОМИССИЯСЫ

2021-жылдын 10-январындагы
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ПРЕЗИДЕНТИН МӨӨНӨТҮНӨН МУРДА
ШАЙЛООГО КООМДУК БАЙКООЧУНУН
ЭСКЕРТМЕСИ

**ПРЕЗИДЕНТТИ
ШАЙЛОО
10.01.2021**

Мазмуну

1. Коомдук байкоочулардын статусу
2. Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоо жөнүндөгү мыйзамдар
3. Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоодогу шайлоо системасы
4. Шайлоо комиссияларынын тутуму
5. Шайлоочулардын тизмеси
6. Президенттин кызмат ордуна талапкерлерди каттоо
7. Шайлоо процессинин жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу
8. Таажы вирусу шартында шайлоо алдындагы үгүттөө
9. Юридикалык жоопкерчилик
10. Бкчам чара көрүү координациялык тобу
11. Чет өлкөлөрдө добуш берүү
12. COVID-19 шартында добуш берүүнүн өзгөчөлүктөрү
13. Добуш берүү күнү УШКнын даярдоочу отурумун
14. Добуш берүүчү жайда добуш берүүнү уюштуруу
15. Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүүнү уюштуруу
16. Шайлоочулардын добуштарын эсептөө
17. АШКларда добуш берүүнүн жыйынтыктарын чыгаруу жана БШКда шайлоонун натыйжасын аныктоо
18. Борбордук шайлоо комиссиясынын маалымат ресурстары
19. Күтүлбөгөн кырдаалдарда байланыш телефондору.

1

Коомдук байкоочулардын статусу

Шайлоолордун жана референдумдардын коомдук байкоочуларынын иши шайлоо мыйзамдары менен жөнгө салынат.

Коомдук байкоочунун ыйгарым укуктары төмөнкүлөр менен тастыкталат:

Коммерциялык эмес уюмдун жазуу түрүндөгү жолдомосу

Кыргыз Республикасынын жаранынын паспорту

коммерциялык эмес уюмдун шайлоого байкоо жүргүзүүгө катышуу жөнүндө чечиминин күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү

- коммерциялык эмес уюмдун кызыкчылыктары ушул коомдук байкоочу тарабынан көрсөтүлгөндүгү уюмдун мөөрү менен күбөлөндүрүлөт
- коомдук байкоочунун фамилиясын, атын, атасынын атын, жашаган жеринин дарегин, шайлоо участкасынын номерин, байкоочу жиберилген комиссиянын аталышын көрсөтүү менен
- Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө" конституциялык Мыйзамынын 10-1 - беренесинин 4-бөлүгүндө каралган чектөөлөрдүн жоктугу жөнүндө жазуу менен (Жогорку Кеңештин депутаты, жергиликтүү кеңеш, Жогорку Кеңештин депутаттыгына талапкер, жергиликтүү кеңеш, саясий, атайын мамлекеттик кызмат орундарын ээлеген адамдар жана саясий муниципалдык мекемелер, мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызматкер, шайлоо комиссиясынын мүчөсү, талапкерлердин өкүлдөрү, байкоочулар, талапкерлердин тизмесин көрсөткөн саясий партия, соттор, прокурорлор, башка укук коргоо жана фискалдык органдардын кызматкерлери, аскер кызматкерлери коомдук байкоочу боло албайт)

Коомдук байкоочу төмөнкүлөргө укуктуу:

1. кандай гана болбосун деңгээлдеги шайлоо комиссиясынын курамын түзүүгө байкоо жүргүзүүнү жүзөгө ашырууга
2. шайлоочулардын тизмелерин түзүүнүн жүрүшүнө байкоо жүргүзүүнү жүзөгө ашырууга
3. шайлоочуларды эсепке алуунун жүрүшүнө байкоо жүргүзүүнү жүзөгө ашырууга
4. шайлоону маалыматтык камсыз кылууга байкоо жүргүзүүнү жүзөгө ашырууга
5. шайлоо комиссиясында турган шайлоочулардын тизмелери, добуш берүү үчүн жайдан тышкары добуш берүү жөнүндө арыздардын (кайрылуулардын) реестри менен таанышууга
6. добуш берүү күнүндө добуш берүү үчүн жайда сутканын кандай болбосун убагында болууга
7. шайлоочулардын добуш берүү үчүн жайдан тышкары добуш берүүсүндө катышууга

8. көпчүлүккө, анын ичинде жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу өз пикирин баяндоого, шайлоонун даярдалышы жана өткөрүлүшү жөнүндө билдирүү жасоого

9. добуш берүүнүн жашыруундуулугун бузбастан, добуш берүүнү уюштуруунун жана добуш берүүнүн ушул конституциялык Мыйзамда белгиленген тартибине, анын ичинде шайлоо бюллетендерин берүүгө; шайлоочулардын тизмесине киргизилген шайлоочулардын, шайлоочуларга берилген шайлоо бюллетендеринин, жокко чыгарылган шайлоо бюллетендеринин санын эсептөөгө байкоо жүргүзүүгө; шайлоо бюллетендеринин мазмунун көрүүнү камсыз кылган аралыкта жана шарттарда шайлоочулардын добуштарын эсептөөгө байкоо жүргүзүүгө; шайлоочулардын добуштарын эсептөөдө кандай болбосун толтурулган же толтурулбаган шайлоо бюллетени менен таанышууга; шайлоо комиссиясы тарабынан добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдун жана башка шайлоо документтеринин түзүлүүсүнө байкоо жүргүзүүгө

10. өзү жиберилген участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасына, ал болбогон учурда - аны алмаштырган адамга добуш берүүнү уюштуруу маселелери боюнча сын-пикирлер жана сунуштар менен кайрылууга

11. өзү жиберилген шайлоо комиссиясынын протоколу менен таанышууга

12. шайлоо комиссиясынан протоколдордун жана аларга тиркелген документтердин көчүрмөлөрүн алууга

13. тиешелүү шайлоо комиссияларында шайлоочулардын добуштарын кайра саноого катышууга

14. шайлоо алдындагы үгүт белгилерин камтыбаган өзүнүн статусу, фамилиясы, аты-жөнү аны шайлоо комиссиясына жөнөткөн уюмдун аталышы бар төш белгисин тагынып жүрүүгө

15. шайлоочулардын добуш берүүсүнүн жашыруундуулугун бузбастан, добуш берүүнүн жүрүшүнө, добуш берүүнүн жыйынтыгын чыгарууга тоскоол болбостон жеке өзү фото-, көрмө тартууга, укма жазууну жүргүзүүгө

16. өзү менен бир учурда бир уюмдан бирден ашпаган байкоочулардын талаптарын сактоо менен, алар катталган шайлоо участкаторунда эркин жүрүүгө жана катышууга

Коомдук байкоочу төмөнкүлөргө укуксуз:

- 1) шайлоочуларга шайлоо бюллетендерин берүүгө
- 2) шайлоо бюллетендерин алууда шайлоочунун өтүнүчү боюнча ал үчүн кол коюуга
- 3) шайлоочунун өтүнүчү боюнча ал үчүн шайлоо бюллетенин толтурууга
- 4) добуш берүүнүн жашыруундуулугун бузуучу аракеттерди жасоого
- 5) шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү тарабынан жүргүзүлүп жаткан шайлоо бюллетендерин саноого түздөн-түз катышууга
- 6) шайлоо комиссиясынын ишине жолтоо болгон аракеттерди жасоого;
- 7) шайлоочулардын арасында үгүт жүргүзүүгө
- 8) тиешелүү шайлоо комиссиясынын чечимдерди кабыл алуусуна катышууга.

Тиешелүү шайлоо комиссиясы ушул конституциялык мыйзамды жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузган учурда коомдук байкоочунун каттоосун жокко чыгарууга укуктуу

2. Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоо жөнүндөгү мыйзамдар

Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоону уюштуруу жана өткөрүү тартиби:

Кыргыз
Республикасынын
Конституциясы

«Кыргыз Республикасынын Президен-
тин жана Кыргыз Республикасынын
Жогорку Кеңешинин депутаттарын
шайлоо жөнүндө»
КР Конституциялык
мыйзамы

«Кыргыз Республикасынын
Шайлоо жана референдум
өткөрүү боюнча шайлоо
комиссиялары жөнүндө»
КР Мыйзамы

«Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Конституциялык Мыйзамынын 48-беренеси.

Президенттин кызмат ордуна талапкерлер

- Президент болуп 35 жаштан төмөн эмес жана 70 жаштан жогору эмес, чет мамлекеттин жарандыгы жок, мамлекеттик тилди билген жана республикада жалпысынан 15 жылдан кем эмес жашаган Кыргыз Республикасынын жараны шайлана алат.
- Кыргыз Республикасынын Президенти 6 жылдык мөөнөткө шайланат.
- Бир эле адам эки жолу Президент болуп шайлана албайт.

Кыргыз Республикасынын жарандары тегине, жынысына, расасына, этностук тиешелүүлүгүнө, майыптыгына, билимине, кызматтык жана мүлктүк абалына, тутунган динине, саясий жана башка ишенимдерине карабастан шайлоого, шайланууга укуктуу.

4 | Шайлоо комиссияларынын тутуму

Кыргыз Республикасында шайлоолорго даярданууну уюштуруу жана өткөрүү менен шайлоо комиссиялары алектенет.

Шайлоо комиссияларынын бирдиктүү тутумун төмөнкүлөр түзүшөт:

Борбордук шайлоо комиссиясы

54 аймактык шайлоо комиссиясы

48 участкалык шайлоо комиссиясы (чет өлкөлөрдө)

2428 участкалык шайлоо комиссиясы (өлкөнүн ичинде)

Шайлоо комиссиялары ишмердигин төмөнкү принциптерге таянып жүзөгө ашырат:

- 1) мыйзамдуулук;
- 2) айкындык;
- 3) ачыктык;
- 4) көз карандысыздык;
- 5) коллегиялдуулук;
- 6) адилеттүүлүк;
- 7) калыстык.

«Кыргыз Республикасынын шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча шайлоо комиссиялары жөнүндө» Мыйзамына ылайык, участкалык шайлоо комиссияларынын сандык курамы участоктогу шайлоочулардын санына жараша болот:

Шайлоочулардын саны	Участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрүнүн саны
0 дон 500 гө чейин	7 ден кем эмес
501 ден 1200 чейин	9 дан кем эмес
1201 ден жогору	11ден кем эмес

Жалпы эреже боюнча комиссиянын чечими комиссиянын жалпы курамынын добуштарынын жөнөкөй көпчүлүгү менен кабыл алынат:

Шайлоочулардын саны	Участкалык шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүнөн саны	Чечим кабыл алууга керектүү добуштардын саны
0 дон 500гө чейин	7 ден кем эмес	4 төн кем эмес
501 ден 1200гө чейин	9 дан кем эмес	5 тен кем эмес
1201 ден өйдө	11 ден кем эмес	6 дан кем эмес

«Кыргыз Республикасынын шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча шайлоо комиссиялары жөнүндө» Мыйзамына ылайык, шайлоолорду даярдоону жана өткөрүүнү каржылоо, ошондой эле добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө маселелер боюнча чечимдер комиссия мүчөлөрүнүн үчтөн экисинен кем эмес добушу менен кабыл алынат:

Шайлоочулардын саны	Участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрүнүн саны	Каржылоо жана добуш берүүнүн жыйынтыгы боюнча чечим кабыл алуу үчүн керек болгон добуштардын саны
0 дон 500гө чейин	7 ден кем эмес	5 тен кем эмес
501 ден 1200гө чейин	9 дан кем эмес	6 дан кем эмес
1201 ден жогору	11 ден кем эмес	8 ден кем эмес

Эгер комиссиянын мүчөсү кабыл алынган чечимге макул эмес болсо, анда ал отурумдун протоколуна тиркелип жана АШКнын жана БШКнын чечими менен жарыялана турган өзгөчө пикирин жазуу түрүндө билдире алат.

Даттанууларды кароонун жыйынтыгы боюнча кабыл алынган чечимдер БШКнын расмий сайтына жарыялоо үчүн 24 сааттын ичинде БШКга өткөрүп берүүгө жатат.

5 | Шайлоочулардын тизмеси

Шайлоочулардын укуктарын ишке ашыруу, шайлоочулардын өздөрү жөнүндө маалымат менен таанышуу, ошондой эле добуш берүүнү жүргүзүү максатында ар бир шайлоо участогу боюнча шайлоочулардын тизмеси түзүлөт.

Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоого добуш берүү укугуна төмөнкүлөр ээ:

Сот тарабынан аракетке жөндөмсүз деп таанылган же соттун мыйзамдуу күчүнө кирген өкүмү боюнча эркиндигинен ажыратуу жайларында кармалып турган жарандар шайлоого, шайланууга укуксуз

Шайлоочулардын алдын ала тизмеси 2020-жылдын 14-ноябрында ар бир шайлоо участогу, район, шаар боюнча түзүлгөн <https://tizme.gov.kg> мамлекеттик порталында жайгаштырылган.

Участкалык шайлоо комиссиялары 2020-жылдын 19-ноябрына чейин тиешелүү шайлоо участогунун аймагында жашап жаткан шайлоочуларга тааныштыруу үчүн шайлоочулардын алдын ала тизмесин илген койгон.

Шайлоочулардын тизмеси менен танышуу, так эместиктерди оңдоо. Шайлоо дареги

2021-жылдын
18-ноябрын
кошкондо

- УШК шайлоочулардын алдын ала тизмесин илгенге милдеттүү

2020-жылдын
18-декабрын
кошкондо

- УШК шайлоочулардын таанышып чыгуусу үчүн шайлоочулардын контролдук тизмесин илүүгө милдеттүү.
- Контролдук тизмеде тиешелүү участок боюнча тизмелерге киргизилген шайлоочулардын фамилиясынан, атынан, атасынын атынан, ошондой эле шайлоо участогунун номеринен башка маалыматтарды камтыбоого тийиш

2020 -жылдын
19-ноябрынан
29-декабрына
чейин

- Катаны же тактык эместикти жана анын шайлоочулардын алдын ала тизмесинде жоктугун байкаган ар бир шайлоочу тиешелүү УШКга тастыктоочу документтерин тиркөө менен арыз жазып кайрылууга укуктуу, мында шайлоочу биометрикалык идентификациялоодон өтөт
- Шайлоочу ошондой эле мамлекеттик порталдан мыйзамда белгиленген тартипте авторизациялоо өтүп, «шайлоочунун кабинети» сервис аркылуу электрондук түрдө Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортунун көчүрмөсүн тиркөө менен белгиленген үлгүдөгү арыз (форма 1) бергенге укуктуу
- Шайлоочу шайлоо дареги боюнча добуш берүү ниети менен тиешелүү участкалык шайлоо комиссиясына Кыргыз Республикасынын жаранынын паспортунун көчүрмөсүн тиркеп, 1-формадагы арыз берүү менен кайрылганга укуктуу; мында шайлоочу биометрикалык идентификациялоодон өтөт

2021 жылдын
3-январына
чейин

- БШК жабдуулар комплектин даярдоо үчүн шайлоочулардын акыркы тизмесин Мамлекеттик каттоо кызматына электрондук түрдө берет

2021-жылдын
4-январын
кошкондо

- БШК шайлоочулардын номери коюлган, боолонгон жана БШКнын мөөрү менен күбөлөндүрүлгөн акыркы тизмесин эки нускада басып чыгарат жана тиешелүү УШКга өткөрүп берет
- Мында ар бир участок боюнча шайлоочулардын илип коюуга багытталган кагаздагы акыркы тизмеси шайлоочулардын жашаган жери жөнүндө маалыматты камтыбашы керек
- УШКлар шайлоо участокторунда шайлоочулардын кагаздагы акыркы тизмесин тиешелүү шайлоо участокторуна илгенге милдеттүү

Шайлоочулардан алардын тизмеде жоктугу жөнүндөгү, андагы каталар же так эместиктер жөнүндөгү, шайлоо дареги боюнча добуш берүүгө ниеттенгендиги жөнүндөгү арыздарды кабыл алуу добуш берчү күнгө чейин 11 календардык күн мурун токтотулат. Арыздарды иштеп чыккандан кийин, борбордук шайлоо комиссиясы шайлоочулардын акыркы тизмесин түзөт. Мында шайлоочулардын контролдук жана акыркы тизмеси сөзсүз түрдө Калктын бирдиктүү мамлекеттик реестри менен салыштырууга жана андагы маалыматтар менен актуалдаштырууга жатат.

Шайлоочулардын акыркы тизмесинде камтылган жеке маалыматтарын өткөрүп берүү, көчүрүү, жарыя кылуу жолу менен жарыялоо мыйзамдарда каралган жоопкерчиликти алып келет.

6. Регистрация кандидатов на должность Президента Кыргызской Республики

«Кыргыз Республикасынын шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча шайлоо комиссиялары жөнүндө» Мыйзамдын 49-беренесине ылайык Президенттин кызмат ордуна талапкерлерди көрсөтүү шайлоону дайындоо жөнүндө чечим расмий жарыяланган күндөн кийинки күнү башталат жана шайлоо күнүнө чейин 56 календардык күн (2020-жылдын 4-ноябрын кошкондо) калганда аяктайт.

Президенттин кызмат ордуна талапкерлерди көрсөтүү укугу өзүн-өзү көрсөтүү жолу менен чыккан жарандарга, ошондой эле шайлоону дайындоо жөнүндө чечим расмий жарыяланган күнгө карата белгиленген тартипте катталган саясий партияларга таандык.

Президенттин кызмат ордуна талапкерликке көрсөтүү үчүн талапкер же талапкерди көрсөткөн саясий партия Борбордук шайлоо комиссиясына төмөнкүдөй документтерди (Борбордук шайлоо комиссиясы белгилеген форма боюнча басылма түрүндө) берет:

1) өзүн-өзү көрсөтүү жолу менен Президенттин кызмат ордуна талапкер болууга ниеттенгендиги жөнүндө талапкердин арызын;

2) талапкер саясий партия тарабынан көрсөтүлгөн учурда - Президенттин кызмат ордуна аталган саясий партиядан талапкер болуп көрсөтүлүүгө макулдугу жөнүндө талапкердин арызын тиркөө менен саясий партиянын талапкерди көрсөтүү тууралуу чечиминин протоколу, ошондой эле саясий партиянын уставынын жана саясий партияны мамлекеттик каттоо (кайра каттоо) жөнүндө күбөлүктүн нотариалдык күбөлөндүрүлгөн көчүрмөлөрүн;

3) паспорттун көчүрмөсүн;

4) конституциялык Мыйзамдын [51-беренесинде](#) каралган сертификатты;

5) төмөнкүдөй документтерди:

- башка мамлекеттин жарандыгы жок экендиги тууралуу;

- талапкердин кайсыл бир учурда соттолгондугу, соттуулугу бар экендиги жөнүндө, эгерде талапкер колдонуудагы Кыргыз Республикасынын Жазык [кодексинде](#) кылмыш деп таанылган жосундары үчүн тиешелүү мыйзам актыларына ылайык соттолгон болсо, талапкердин соттолуусуна негиз болгон Кыргыз Республикасынын Жазык [кодексинин](#) беренесинин (беренелеринин)

номерин (номерлерин) жана аталышын (аталыштарын), чет мамлекеттин мыйзамынын беренесин (беренелерин) көрсөтүү менен, же соттуулугунун жоктугу жөнүндө;

б) жеке маалыматты, анын ичинде башка мамлекеттин жарандыгынын (анын ичинде мурдагы жарандыктары, башка жарандыгы) бар же болбосо жоктугу жагынан маалыматтарды топтоого жана талдап чыгууга жазуу жүзүндөгү макулдукту.

Президенттин кызмат ордуна талапкер 30 миңден кем эмес шайлоочунун колу менен колдоого алынууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясына Президенттин кызмат ордуна талапкер катары 63 адам көрсөткөн, алардын ичинен 18 катталган, БШК тарабынан шайлоо бюллетендеринин тексти, формасы, жана анда талапкерлердин жайгашуу номерлери аныкталды

1. Жапаров Садыр Нургожоевич;
2. Исаев Канатбек Кедейканович;
3. Арстанбек Мыктыбек;
4. Сооронкулова Клара Сыргакбековна;
5. Ташов Имамидин Асамидинович;
6. Тагаев Рашид Бакирович;
7. Сегизбаев Абдил Кенешевич;
8. Мадумаров Адахан Кимсанбаевич;
9. Касенов Аймен Абдыталипович;
10. Кочкоров Улукбек Тойчубаевич;
11. Байгуттиев Женишбек Сейтбекович;
12. Абакиров Эльдар Курманбекович;
13. Асанов Курсан Сатарович;
14. Абдылдаев Арстанбек Бейшеналиевич;
15. Джеенбеков Равшан Бабырбекович;
16. Калмаматов Бактыбек Орозалиевич;
17. Тольбаев Бабыржан Латиханович;
18. Иманалиев Каныбек Капашович.

Талапкерлер жөнүндө толук маалымат БШКнын сайтында: talapker.shailoo.gov.kg

Кыргыз Республикасы тарабынан ден-соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген шайлоочулардын (ДМЧШ) саясий турмушка жана эркин добуш берүүгө катышуусуна тоскоолдук жаратуучу укуктук жана административдик тосмолорго багытталган этаптык чараларды жүзөгө ашырып жатат. БШКнын негизги көрүүсү болуп, ДМЧШлардын башка жарандардай эле бирдей укукка ээ болуп, добуш берүү үчүн имараттардын ичинде шайлоолорго катышууда бирөөгө алмаштыруу мамилесинен, өзү түздөн түз катышуусуна өтүшү саналат.

ДМЧШлардын шайлоолорго катышуусун кеңейтүү төмөнкүлөр аркылуу камсыз кылынат:

- 👁️ ар бир УШК боюнча шайлоочулардын керектөөчү карталарын тариздөө (ДМЧАнын саны жана добушка катышуу боюнча алардын атайын керектөөлөрү);
- 👁️ ДМЧАлардын категориялары боюнча жана ар бир шайлоо участокторунда иш жүзүндөгү санынын милдеттүү эсебин жүргүзүү: ыйгарым укуктуу органдар пландоо үчүн жылына эки жолу – 1-февралда жана 1-августта маалымат берип турганга милдеттүү;
- 👁️ ДМЧАларга атайын форматтарды колдонуу менен маалымат берүү (аудио, сурдокотормо, субтитрлөө, Брайля шрифти менен);
- 👁️ Партиялар ДМЧАлар үчүн атайын форматтагы үгүт материалдарын сөзсүз чыгаруусу (партиялардын үгүт материалдарынын 1%дан кем эмеси атайын форматтарды даярдалышы керек);
- 👁️ территориялык, участкалык шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүн, мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын өкүлдөрүн ДМЧАлардын шайлоо укуктарын камсыз кылуу чаралары жөнүндө окутуу;
- 👁️ ДМЧШларды шайлоого тартууда жарандардын катышуусунун акциясы;
- 👁️ Квотанын эсебинен шайлоо органдарында өкүлчүлүктөрүн көбөйтүү.

Добуш берүү үчүн имаратка ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген шайлоочулардын тоскоолдуксуз кирүүсү жана добуш берүүсү үчүн, ыңгайлуу кире бериш эшиктери жана жөө жүрүү жолдорун, жеке автоунаанын токтошу үчүн атайын орундарды кошкондо, талаптарына жооп бериши керек. Добуш берүү үчүн жайлар имараттын биринчи кабаттарында же лифт болгон имараттарда жайгаштырылышы керек, имараттардын эшиктеринин түүрасы кенен, пандустардын, төшөгүчтөрдүн, тактилдик көрсөткүчтөрдүн жана жарыктын жакшы болушу керек. Пандус орнотууга мүмкүнчүлүк болбосо, имаратта жардам чакыруу кнопкасы орнотулушу зарыл.

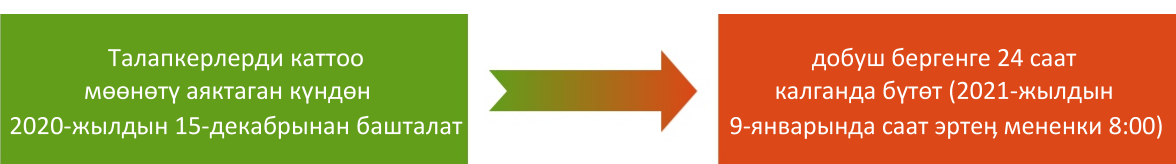
Имараттын ичинде добуш берүү үчүн жабдуулар (столдор, кабиналар жана добуш берүү жашиктери), ошондой эле маалымат такталары добуш берүүнүн жашыруундуулугун камсыз кылуунун жеткиликтүүлүгүн жана зарылдыгын эсепке алуу менен жайгаштырылышы керек. Добуш берүү үчүн кабиналар отургуч-коляска колдонуучу шайлоочуларга тоскоолдуксуз кирүү жана оптикалык коррекция каражаттары (лупа же жарыгы менен лупа), кошумча жарык, стул, атайын трафарет менен жабдылышы үчүн мүмкүндүк берүүчү параметрлерге шайкеш келиши керек.

Добуш берүү үчүн имаратта шайлоо комиссиясы талапкерлердин тизмесин каттоодон өткөргөн баардык саясий партиялар жөнүндө маалыматтык материалдар, ошондой эле ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелүү шайлоочуларга маалымат берүү үчүн Брайл шрифтин колдонуу менен чоң шрифтер менен толтурулган шайлоо бюллетердин үлгүлөрү илинген дубал тактаны жайгаштырат.

8

Таажы вирусу шартында шайлоо алдындагы үгүттөө

Таажы вирусу инфекциясынын жайылышынын алдын алуу максатында иш чараларды (съезддерди, дебаттарды, жолугушууларды өткөрүү) уюштурууда Борбордук шайлоо комиссиясы аларды өткөрүүнүн дистанттык формасын максималдуу пайдаланууну, же иш-чараларды социалдык-эпидемиологиялык коопсуздук чараларын эске алуу менен өткөрүүнү сунуштаган, тактап айтканда:

9

Юридикалык жоопкерчилик

КР Президентинин 2013-жылдын 22-майындагы Жарлыгы менен түзүлгөн Кыргыз Республикасынын шайлоолор жөнүндө мыйзамдарын жакшыртуу боюнча жумушчу топ тарабынан Кыргыз Республикасынын 2018-2020-жылдарга шайлоолор жөнүндө мыйзамдарын жакшыртуу стратегиясы иштелип чыккан. Стратегия 2018-жылдын 13-августунда Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүү боюнча Улуттук кеңештин VII отурумунда кабыл алынган. Стратегияны ишке ашыруунун алкагында «Шайлоо мыйзамдарынын бузулушунун алдын алуу, болтурбоо механизминин натыйжалуулугун жогорулатуу. Жарандардын шайлоо укуктарын коргоону жакшыртуу» максаты каралган, ал эркин жана демократиялык шайлоолордун принциптерин чыңдоого кызмат кылышы керек. Шайлоо процесстерин сапаттуу жакшыртууга жана шайлоо мыйзамдарын бузгандыгы үчүн жоопкерчиликти киргизүүгө багытталган мыйзамдуу мүнөздөгү чараларды кабыл алуу зарылдыктарын эске алып, БШК Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына өзгөртүүнү киргизүүнү демилгелеген.

2020-жылдын 28-июлунда кабыл алынган өзгөртүү таза демократиялык шайлоолорго карай жолдо шайлоо тутумун жана мамлекетти жакшыртуунун маанилүү кадамы болуп калды. Өзгөртүүнүн максаты шайлоочулардын эркин туюндурууну бурмалаган аракеттердин алдын алуу, шайлоо мыйзамдарын бузгандыгы үчүн жазанын сөзсүз болоорлугу үчүн шарттарды түзүү болуп саналат.

Төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилди:

- 199 Кыргыз Республикасынын Жоруктар жөнүндө кодексине шайлоого (референдумга) даярдыктын жүрүшүндө, же добуш берүү күнү шайлоо укугун ишке ашыргандыгы үчүн акча каражатын же материалдык баалуулукту өзү же үчүнчү жак үчүн шайлоочу (референдумдун катышуучусу) алгандыгына жоопкерчилик. Эгер шайлоочу сунушталып жаткан талапкерге добуш бергени үчүн акча каржаттарын же материалдык баалуулуктарды жайылтканы жөнүндө ыктыярдуу түрдө билдирсе, (873-берене шайлоочу (референдумдун катышуучусу) акча каржаттарын же материалдык баалуулуктарды алуусу) анда шайлоочу жоопкерчиликтен бошотулат;
- 199 Жазык Кодексинин 192-беренеси шайлоочулардын добушун сатып алгандыгына жазык жоопкерчилигинин субъектилеринин тизмесин кеңейтүү менен жаңы редакцияда баяндалган. Белгиленген чаралар чагымчыл максатта тигил же бул талапкердин атынан материалдык баалуулуктарды жайылткан жактардын аракеттери үчүн талапкерлердин, саясий партиялардын жоопкерчилигин жокко чыгарганга мүмкүндүк берди.
- 199 Кыргыз Республикасынын Бузуулар жөнүндө кодексине шайлоо комиссиясынын чечимдерин жана талаптарын аткарбаганына жоопкерчилик жөнүндө ченем киргизилген (Кыргыз Республикасынын бузуулар жөнүндө кодекси. 42-берене. Шайлоо процессинин катышуучуларынын укуктарын бузуу.
- 199 Уюштуруу чараларын жакшыртуу боюнча бир нече чаралар кабыл алынды (шайлоочулардын тизмесин тактоо мөөнөтү узартылды жана шайлоо дарегин өзгөртүү жөнүндө арыз берүүнүн формасы кеңейтилди, мамлекеттик порталда «Шайлоочунун кабинети» аркылуу электрондук арыз берүү менен шайлоочулардын тизмесинен өзү тууралуу маалыматтарды тактоо). Шайлоочулардын тизмеси кирген шайлоо документтерин фальсификациялоону жокко чыгаруу максатында шайлоо дарегин алмаштыргандыгы жөнүндө шайлоо комиссиясына арыз берүүдө билип туруп анык эмес маалыматтарды бергендигине жарандардын жоопкерчилиги киргизилди (Кыргыз Республикасынын бузуулар жөнүндөгү кодекси. 422-берене. Шайлоочунун билип туруп анык эмес маалыматтарды берүүсү). Мында жаран жеке өзү жөнүндө анык эмес маалымат бергендиги үчүн гана жекече жоопкерчиликти тартат. Ыйгарым укуктуу орган тарабынан шайлоо документтерин фальсификациялагандыгы үчүн жоопкерчилик Кыргыз Республикасынын Жазык кодексинин 195-беренесинде каралган.
- 199 Шайлоо алдындагы шайлоо кампаниясын жүргүзүүдө талапкерлердин «административдик ресурсту колдонгонуна» доолордун талдоосу жана мүнөзү күнөөлүү жактарды жоопкерчиликке тартуунун реалдуу механизми мыйзамдарда жок болгондугун көрсөттү. Шайлоо процессинин жүрүшүндө административдик ресурсту кыянаттык менен пайдалануунун алдын алуу жана жөнгө салуу боюнча БДИП\ОБСЕ нин жана Венецианын комиссиясынын 2016-жылдагы Биргелешкен сунуштоосуна жана 2017-жылда Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоого ОБСЕ байкоочуларынын миссиясынын Корутунду отчетуна ылайык: «мыйзамдарга жана алдын ала тыюу белгилениши керек. (административдик ресурсту кыянаттык менен пайдаланганына). «Административдик ресурсту кыянаттык менен пайдаланганына санкциялар каралышы жана колдонулушу керек». Шайлоолорду административдик ресурсту кыянаттык менен пайдалануунун жана шайлоочунун эркин билдирүүнү бурмалоонун таасиринин алдын алуу максатында административдик ресурсту кыянаттык менен пайдаланганына жоопкерчилик киргизилди (Кыргыз Республикасынын Жоруктар жөнүндөгү кодекси, 871-берене- Административдик ресурсту кыянаттык менен пайдалануу).
- 199 Кыргыз Республикасынын Жазык Кодексинин 195-беренеси менен Кыргыз Республикасынын Жоруктар жөнүндөгү кодексине Кыргыз Республикасынын Президентине талапкердин, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин, жергиликтүү кеңештин депутатына, жергиликтүү өз алдынча башкаруунун башчысынын орган башчысы кызмат ордуна талапкердин билип туруп жалган документтерди бергендигине, ошондой эле аны каттоого жана шайлоого тоскоолдук

жаратуучу өзү тууралуу маалыматтарды жашыргандыгына, башка мамлекеттин жарандыгы болгондугу жөнүндө маалыматты жашырганына жоопкерчилик белгиленди.

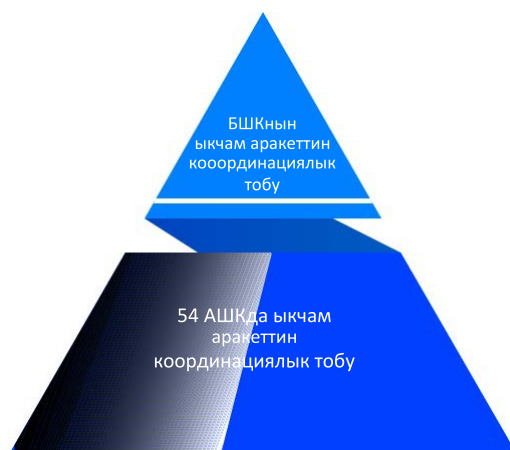
209 Кыргыз Республикасынын Жазык Кодексинин 191-беренесине шайлоо процесинде ишти бузуунун атайын аракеттерин криминалдаштыруу же колдонулуучу мамлекеттик маалымат тутумунун маалыматтарын фальсификациялоо максатында өзгөртүүлөр киргизилди.

209 Шайлоонун жүрүшүндө бузууларга доолорду кароо тартибин, шайлоо талаштарын чечүү тартибин жакшыртуу, шайлоо комиссияларынын ишинин айкындыгын жана жарандардын шайлоо тутумуна ишенимин жогорулатуу максатында шайлоо процессинин субъектилеринин шайлоо укуктарын бузгандыгына, шайлоо комиссияларынын чечимдерине, аракеттерине (аракетсиздигине) арыздарды (доолорду) берүүнүн кийинки конкреттүү мөөнөттөрү (шайкештик) белгиленди 2 даттануунун үч күндүк мөөнөтү. (Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодекси, 201-берене.

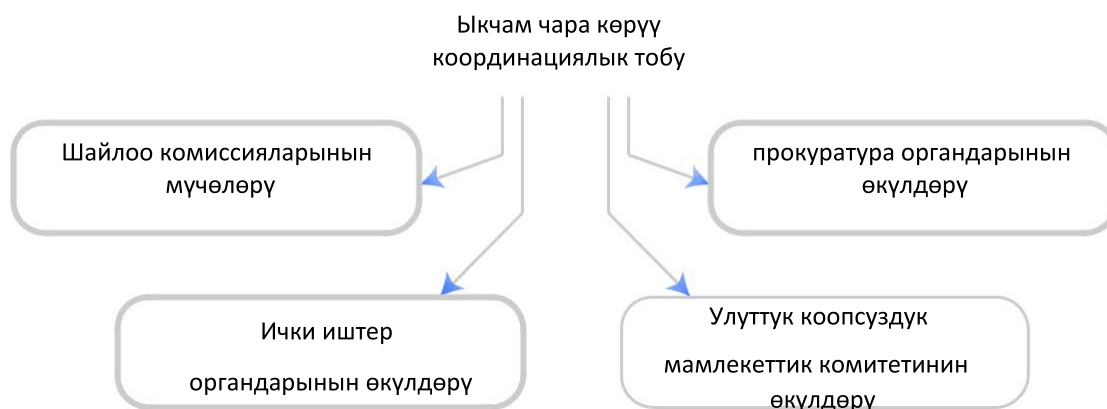
209 Шайлоо процессинин катышуучуларынын шайлоо укуктарын бузуучу чечимдерге жана аракеттерге (аракетсиздикке) даттануу.

10 Ыкчам чара көрүү координациялык тобу

«Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Конституциялык Мыйзамынын 43-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, шайлоо мыйзамдарын бузганга ыкчам аракет көрүү жана кабыл алынган чаралар жөнүндө жарандарга маалымат берүү максатында шайлоо комиссияларынын бардык деңгээлинде Ыкчам аракеттин координациялык топтору түзүлгөн:

Ыкчам чара көрүү координациялык тобунун курамына төмөнкүлөр кирди:

Кыргыз Республикасынын Президентин мөөнөтүнөн мурда шайлоого даярдануу жана жүргүзүү мөөнөтүнө КР БШКнын жана

ТШКнын Ыкчам аракеттин координациялык тобунун аракеттеринин алгоритми иштелип чыкты, ошондой эле жарандардын кайрылууларынын жеткиликтүүлүгү үчүн керектүү шарттар, маалыматтардын түшүү каналы уюштурулду.

11 | Чет өлкөлөрдө добуш берүү

Кыргыз Республикасынын четинде жашаган же убактылуу жүргөн жарандардын Кыргыз Республикасынын Президентин мөөнөтүнөн мурда шайлоого катышуу укутарын камсыз кылуу үчүн 28 өлкөдө 48 шайлоо участкатору түзүлдү (2017-жылы шайлоодо 37 УШК болгон).

2020-жылы Кыргыз Республикасынын чет өлкөлүк мекемеси түзүлгөн Иркутск, Якутск, Түштүк Сахалинск, Сургут, Рим, Париж шаарларында биринчи жолу шайлоо участкатору уюшулду.

12 | COVID-19 шартында добуш берүүнүн өзгөчөлүктөрү

Таажы вирусунун эпидемиялык шартында шайлоо участкаларында социалдык [э] эпидемологиялык коопсуздук чаралары сакталат. Шайлоо комиссияларынын мүчөлөрү, байкоочулар, ЖМК өкүлдөрү шайлоо участкаторунда жүргөн учурда беткап кийүүсү жана бири-биринен 1,5 метр аралыкты сактоосу керек. Ошондой эле, алар кол кап кийип жүрүүсү сунушталат. Баардык шайлоочуларга шайлоо участкаторуна беткап менен келүүсү сунушталат. Беткаптар жок болгон учурда, шайлоочулар аны менен камсыз болушат.

Борбордук штаб Борбордук шайлоо комиссия менен биргеликте шайлоочулар үчүн добуш берүүнүн төмөнкү алгоритмин иштеп чыккан:

- 1 добуш берүү күнү добуш берүү үчүн имараттын ичи, жана бардык нерселердин беттери толук жүгүшсүздандыруудан өтөт;
- 2 шайлоо процессинин катышуучуларынын ортосунда 1,5-2 метр аралыкты сактоо үчүн белги коюлат;
- 3 аралыктан термометр коюлган шайлоо участкагунун кире беришинде бардык шайлоочулардын дене табы текшерилет;
- 4 шайлоо участкагуна кире бериште шайлоочу колун жүгүшсүздандырып, бир жолку кол кап кийиши керек;
- 5 идентификациялоо жол-жобосу бүткөндөн кийин, шайлоочу колдорун салфетка менен тазалап, кол капты кийет;
- 6 андан кийинки аракеттер: идентификациялоо жөнүндө чек алуу, аны бюллетенге алмаштыруу, бюллетенди толтуруу жана аны добуш берүү үчүн урнага салуу шайлоочу тарабынан кол кап кийип аткарылат;
- 7 добуш берүү аяктагандан кийин шайлоочу бир жолку кол капты атайын коюлган таштанды салынчу чаккага ыргытып, шайлоо участкагунан чыгып кетиши керек;
- 8 добуш берүү үчүн имарат шайлоо күнү бир нече жолу желдетилип, нерселердин беттери (эшиктин туткагы, столдор, канцелярдык буюмдар ж.б.) жүгүшсүздандыруу каражаты менен сүртүлүшү керек.

13

Добуш берүү күнү УШКнын даярдоочу отуруму

07:00

Участкалык шайлоо комиссиясын шайлоочулар келгенге чейин даярдоо жана добуш берүү үчүн бөлмөнүн жана шайлоо участогу жайгашкан имараттын ичинде үгүт материалдары жоктугун текшерүү үчүн добуш берүү күнү участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү шайлоо участогуна эртең мененки саат 7 де келиши керек.

Функцияларды бөлүштүрүү чүчүкулак жолу менен жүрөт. Комиссия төмөнкүлөрдү аткара турган комиссия мүчөлөрүн аныкташы керек:

- 1 Добуш берүү күнү оператордун ишин көзөмөлдөп, аны менен биргеликте шайлоочулардын электрондук тизмесинен жарандарды идентификациялоону жүргүзүү
- 2 Жарандарды шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесинде каттоону жүргүзүү
- 3 Шайлоо бюллетендерин берүү
- 4 Шайлоо бюллетендерин добуш берүү үчүн үкөккө салуу менен, шайлоочулардын жашыруун добуш берүү үчүн кабинага өтүшүнө контроль жүргүзүү

Мында комиссиянын төрагасы жана катчысы чүчүкулакка катышпайт.

Добуш берүүгө даярдыктын учурунда участкалык шайлоо комиссиясынын аракеттеринин тартиби:

Шаг 1

- Комиссиянын төрагасы участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрүнүн, талапкерлердин жана байкоочулардын катышуусунда мөөрлөнгөн сейфти (же шкафты) ачат

Шаг 2

- Төрага сейфтен шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесин, шайлоочулардын электрондук тизмеси менен башка дагы жабдууну алып чыгат
- Шайлоочулардын тизмесине киргендердин санын жарыялайт
- Катышып отурган жактарга визуалдык таанышууга жана шайлоочулардын кагаз жана электрондук тизмеси менен салыштырууга мүмкүндүк берет

Шаг 3

- Төрага шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесин добуш берүү күнү шайлоочуларды каттоого жана шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесин толтурууга жооптуу болгон комиссия мүчөлөрүнө берет

Шаг 4

- Комиссия протоколдо добуш берүүнүн жыйынтыгы жана анын кеңейтилген формасында шайлоо участогуна шайлоочулардын тизмесине киргизилген шайлоочулардын саны жөнүндө жазат

Шаг 5

- Төрага добуш берүү үчүн бош жашиктерди катышып отургандардын бардыгына кароо үчүн көрсөтөт
- Жашикке контролдук барак салынат, анда шайлоо участкагунун номери, контролдук баракты салган убакыт, төраганын, катчынын жана комиссия мүчөлөрүнүн, ошондой эле саясий партиялардын катышып отурган өкүлдөрүнүн жана байкоочулардын фамилиясы жазылып, алар кол коюшат, жана комиссиянын мөөрү менен күбөлөндүрүлөт
- Жашикке пломба коюлат

Шаг 6

- Төрага АШКдан алган бюллетендердин саны, ошондой эле имараттан тышкары добуш берүү үчүн берилген бюллетендердин саны жөнүндө жарыялайт
- УШК мүчөлөрү бардыгынын катышуусунда бюллетендерди кайра санап чыгышат жана алардын санын айтышат
- Төрага бардык катышып отургандарга таанышуу үчүн бюллетендерди көрсөтөт жана добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө протоколго жана анын кеңейтилген формасына санын жазат

Шаг 7

- Төрага комиссия мүчөлөрүнө ведомость боюнча 100 дөн шайлоо бюллетенин берет, аларды алгандыгы үчүн алар кол коюшат жана бюллетендерди бергендиги үчүн жоопкерчилик алып жүрүшөт

Шайлоочуларды биометриялык идентификациялоо боюнча жабдууну жандыруу

Шайлоочуларды биометрикалык далдалдаштыруу үчүн жабдуунун комплектисине кирет: Ноутбук, бармактардын изин сканерлөө, паспорттун МПЗ-зонасын жана шайлоочунун бетин сканерлөө үчүн камера (сервердик комплектиде гана), паспорттун МПЗ-зонасынын комбинирленген ридери (кардардык ноутбукта гана), термопринтер, монитор (байкоочулар үчүн максималдык көрүшүн эске алуу менен коюлган).

Оператордун ишин контролдоочу жана жарандардын электрондук тизмесинде жарандарды далдалдаштыруу процессин биргелешип ишке ашыруучу комиссия мүчөсү оператор жүргүзүүчү шайлоочуларды далдалдаштыруу тутумунун иштешин контролдойт.

Серверде ийгиликтүү авторлошкондон кийин датаны жана убакытты белгилейт да, төрагага сактоого берүүчү баштапкы отчетту басып чыгарат.

Автоматтык эсептөө урнасын иштетүү

Шайлоочуларды добуш берүү кабинасына өткөрүүгө, шайлоо бюллетенин автоматтык эсептөөчү урна аркылуу түшүрүүгө жооптуу комиссия мүчөсү автоматтык эсептөөчү урнаны баптайт, смарт-картаны коет, участкалык шайлоо комиссиясынын паролун жана номерин киргизет, датаны жана убакытты баптайт, «Добуш берүүнү баштоо» кнопкасын басат, бардык байкоочуларга жана саясий партиялардын өкүлдөрүнө таратылып берилүүчү автоматтык эсептөө урнанын баштапкы отчетунун көчүрмөсүнүн керектүү санын басып чыгарат.

Добуш берүү үчүн шайлоочуларды кабинага өтүшүнө жана шайлоо бюллетенин автоматтык эсептөөчү урна аркылуу өтүшүнө жооптуу комиссия мүчөсү бюллетендеги белгини эч ким тааныбасы, байкоочулар добуш берүүгө натыйжалуу байкоо жүргүзүүсү үчүн автоматтык эсептөө урнасын кабинадан 1,5 метр аралыктан ашык эмес жерге орнотот. L

14

Добуш берүүчү жайда добуш берүүнү уюштуруу

Январь
10

Шайлоо күнү добуш берүү үчүн имаратта саат 8.00дөн 20.00гө чейин жүргүзүлөт.

Добуш берүү үчүн шайлоочу биометрикалык идентификациялоодон өтүшү керек. Мында шайлоочунун биометрикалык жана жеке маалыматтар боюнча идентификациялоо үчүн макулдугу талап кылынбайт.

Жаран паспорттун көрсөткөндө, идентификациялоо оператору паспорттогу сүрөттү шайлоочу менен визуалдык салыштырууну милдеттүү түрдө жүргүзүшү керек.

Идентификациялоо оператору сервердик ноутбукта же кардардык ноутбукта MRZ эсептегичте (combo reader) сканерлөө үчүн камеранын жардамы менен шайлоочунун паспорттунун МРЗ зонасын сканерлейт.

МРЗ-зонасын окугандан кийин шайлоочуну ошол шайлоо участкагу боюнча шайлоочулардын электрондук тизмесинен автоматтык издөө ишке кирет.

Шайлоочу паспортту боюнча идентификациялоо ийгиликтүү өткөндө андан ары шайлоочунун биометрикалык маалыматтары 2 колунун бармактарынын издери боюнча идентификациялоо жүргүзүлөт, колунун бармактары боюнча ийгиликсиз идентификациялоо жүргөндө, шайлоочуга 10 аракет берилет.

Колдун бармактарынын издери боюнча идентификациялоо 10 жолу аракетинен кийин программа бетти сканирлөө режимине өтөт, ага бир эле жолу аракет берилет. Бетти биометрия боюнча идентификация шайлоочунун бетин сүрөт менен салыштыруу жүргүзүлгөн сканердөө үчүн камераны колдонуунун жардамы менен жүргүзүлөт.

Шайлоочу биометрикалык маалыматтар боюнча идентификациялоодон ийгиликтүү өткөндөн кийин, ноутбуктун мониторуна жана сереп мониторуна 2 идентификациялоодон өткөн шайлоочунун сүрөтү, шайлоочулардын тизмесинен катар номери, аты, атасынын аты чыгып калат.

Шайлоочу идентификациялоодон ийгиликтүү өткөндөн кийин, термопринтер автоматтык түрдө «Шайлоочуну далдалдаштыруу жөнүндөгү чекти» басып чыгарат.

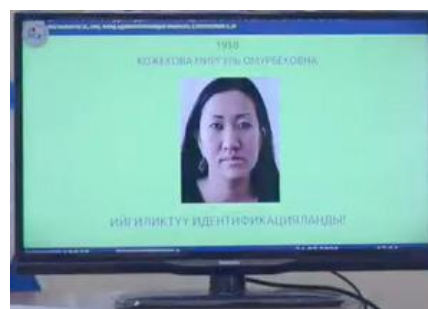
Чек төмөнкүлөрдү камтыйт:

- ☞ Шайлоочуну идентификациялоосунун датасы жана убактысы,
- ☞ чектин катар номери
- ☞ участкалык шайлоо комиссиясынын номери
- ☞ Шайлоочунун жеке идентификациялоо номери (ЖДН),
- ☞ Шайлоочунун фамилиясы, аты, атасынын аты,
- ☞ жана шайлоочунун шайлоочулардын тизмесиндеги катар номери.

Мында саясий партиялардын өкүлдөрү жана байкоочулар үчүн көрүнүктүү орунда илинген монитордо төмөнкү маалымат чыгат:

- ☞ ошол шайлоо участогундагы шайлоочулардын тизмесине кирген жарандардын жалпы саны
- ☞ ошол учурда ушул шайлоо участогунда идентификациялоодон өткөн жана идентификациялоодон өткөндүгү жөнүндөгү чекти алган шайлоочулардын саны
- ☞ идентификациялоодон өткөн шайлоочунун сүрөтү;
- ☞ Борбордук шайлоо комиссиясы тарабынан аныкталган башка маалымат.

Эгер далдалдаштыруу боюнча бир нече жолу кабыл алынган чаралар натыйжа бербесе, идентификациялоо процессине жооптуу шайлоо комиссиясынын мүчөсү комиссиянын төрагасына билдирет, андан кийин жабдуунун баш тарткандыгы жөнүндө актыны 2 нускада түзөт. Акт идентификациялоо процессине контрол жүргүзүүгө жооптуу шайлоо комиссиясынын мүчөсү, оператор жана тиешелүү шайлоочу кол коет. Бир нускасы шайлоочуга берилет, ал эми экинчи нускасы шайлоо комиссиясында калат, жана шайлоонун жыйынтыктары расмий жарыялангандан кийин бул актылар чара көрүү үчүн тиешелүү мамлекеттик органдарга жиберилет. Мында шайлоочу добуш берүүгө киргизилбейт.

Шайлоочу чүчүкүлак менен шайлоо бюллетендерин берүү үчүн аныкталган участкалык комиссиянын мүчөсүнө өздүгүн тастыктоочу документти көрсөтөт, ал шайлоочуну шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесине каттайт. Мында шайлоочунун өздүгүн тастыктаган документтин сериясы жана номери коюлат, жана анда шайлоо бюллетенин бергендиги жөнүндө кол коюлат.

Мында ар бир шайлоочу жеке өзү добуш берет, башка шайлоочулар үчүн добуш берүүгө жол берилбейт.

Шайлоочунун өздүгүн тастыктоочу документтерге мыйзамдар тарабынан белгиленген Кыргыз Республикасынын жаранынын улуттук паспортунун бардык тиби кирет:

Кыргыз Республикасынын жаранынын паспорту (ID-карта)

2004-жыл

2017-жыл

Жалпы жарандык паспорт

Шайлоочу жүргүзүлгөн жазуунун тууралыгын текшерет жана шайлоочулардын кагаз түрүндөгү тизмесине кол коет, андан кийин шайлоочу чектин ордуна бюллетен алат.

Шайлоо бюллетени шайлоочу тарабынан атайын жабдылган кабинада же башка адамдардын катышуусуна жол берилбеген башка атайын жабдылган жерде толтурулат. Шайлоочу шайлоо бюллетенинде квадраттын ичине анын пайдасына карата тандоо жазалган саясий партияга, же «Бардыгына каршы» позициясына тиешелүү белгини коет.

Эгер шайлоочу шайлоо бюллетенин толтуруп жатканда ката кетирдим деп ойлосо, ал шайлоо бюллетенин берген участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөсүнө бузулган шайлоо бюллетенин ордуна жаңысын берүү өтүнүчү менен кайрылганга укуктуу. Участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөсү шайлоочулардын тизмесинде, ошол шайлоочунун фамилиясынын каршысында тиешелүү белгини коюу менен шайлоочуга жаңы шайлоо бюллетенин берет.

Толтурулган шайлоо бюллетендери автоматтык эсептөө урнасы аркылуу өткөрүлөт.

15

Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүүнү уюштуруу

Шайлоолор жөнүндөгү мыйзамдар шайлоочулардын тизмесине киргизилген, бирок добуш берүү үчүн шайлоо участогуна келе албаган жарандардын бир нече категориясын карайт.

Шайлоочулардын бул категориясы үчүн участкалык шайлоо комиссиясы алардын турган жери боюнча добуш берүүнү уюштурат. Алар төмөнкү шайлоочулар:

ден соолугунун абалы же майыптуулугу боюнча шайлоо участогуна келе албаган шайлоочу	добуш берүү күнү ооруканаларда, шектүүлөрдү жана айыптууларды кайтаруу алдында кармоочу жайлардагы шайлоочулар;	Алыскы жана жетүүгө кыйын болгон жерлерде, мал жайган участоктордо убактылуу жашап жаткан шайлоочулар
---	---	---

Булардын баардыгы өзүлөрү болгон жери боюнча добуш берүү укугуна ээ:

Ошондой эле тиешелүү шайлоо комиссиясы чечими боюнча өзгөчө учурларда:

- Добуш берүү күнү обочолонгон, калктуу жайлардан алыс жайгашкан аскер бөлүктөрүндө кызмат өтөп жүргөн аскер кызматкерлери
- добуш берүү күнү кызмат өтөп жүргөн ички иштер бөлүмүнүн кызматкерлери
- ишканаларда ишинин үзгүлтүксүз цикли менен иштеген шайлоочулар
- вахта ыкмасы менен иштеген шайлоочулар
- вахта ыкмасы менен иштеген жана үй камагында болгон шайлоочулар

Январь
7

Турган жери боюнча добуш берүү үчүн шайлоочу участкалык шайлоо комиссиясына добуш берүү үчүн имаратка келе албагандыгы боюнча себепти көрсөтүп, добуш берген күнгө чейин 3 календардык күндөн кечиктирбестен (7-январь) арыз бериши керек. Бардык арыздарды участкалык шайлоо комиссиясы атайын реестрге каттоого алат.

Участкалык шайлоо комиссиясы добуш бергенге чейин эки күн мурун (8 - январь) өзүнүн отурумунда биометрикалык идентификациялоо оператор менен биргеликте добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүүнү уюштуруучу участкалык шайлоо комиссиясынын экиден кем эмес мүчөсүн чүчүкулак аркылуу аныктайт. Участкалык шайлоо комиссиясынын Төрагасы жана катчысы чүчүкулакка катышпайт. Добуш бергенге чейин эки күн мурда (8-январь) участкалык шайлоо комиссиясы өзүнүн участогунда добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүүгө аларга мүмкүнчүлүк берүү жөнүндө жазуу түрүндө арыз берген шайлоочулардын реестрин илип койгонго милдеттүү.

Январь
8

Январь

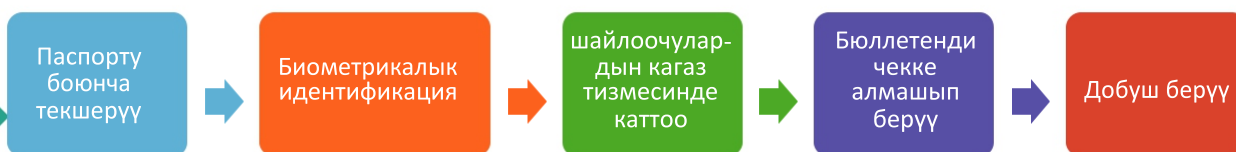
9

Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүү добуш берүү күнүнө чейин бир гана календардык күнү (9-январь) саат 8 ден 20 га чейин жүргүзүлөт.

Добуш берүүчү жайдан башталардын алдында УШКнын төрагасы баардык катышып отургандарга

добуш берүү үчүн бош үкөктү кароого көрсөтөт, андан кийин дал ушул жашик каралгандыгын жана кароо учурунда ал бош болгондугун тастыктоочу бош контролдук баракты салуу керек.

Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүү талапкерлердин өкүлдөрүнүн, байкоочулардын, жалпыга маалымдоо каржаттарынын өкүлдөрүнүн катышуусунда жүргүзүлөт.

Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүү жол жобосу добуш берүүчү жайдан добуш берүү жол жобосуна окшош. Бюллетен башка адамдардын катышуусуна жол берилбеген, бирок комиссия мүчөлөрү жана байкоочулар добуш берүүчүнүн аракеттерине контрол жүргүзүү мүмкүндүгү менен атайын орунда толтурулат.

Эгер шайлоочу ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелгендигинен улам же ден соолугунун абалы боюнча шайлоо бюллетенин алгандыгы түүралуу өз алдынча кол коё же шайлоо бюллетенин толтура албаса, анда ал үчүн башка шайлоочунун жардамын колдонгонго укуктуу.

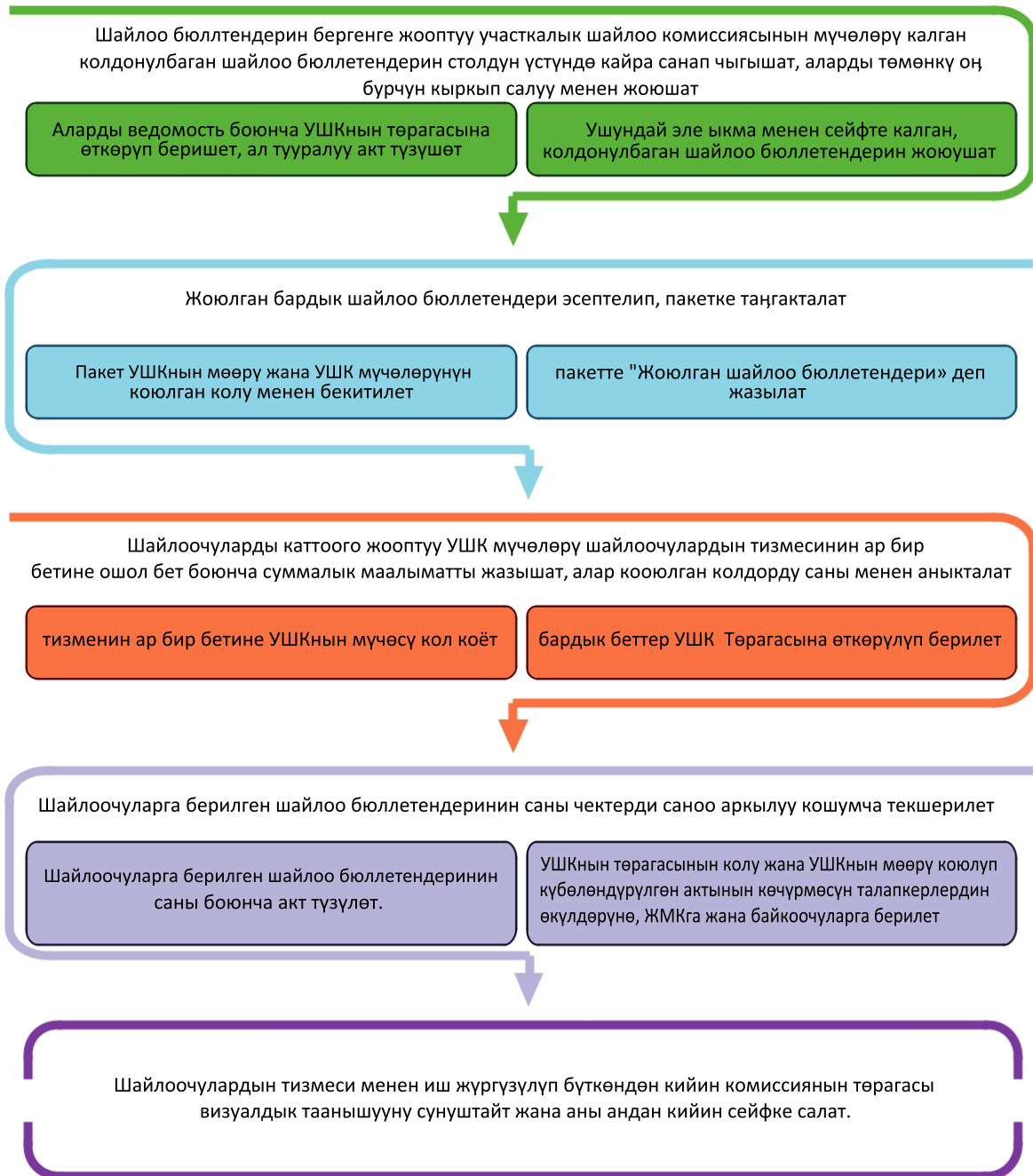
Шайлоо участогуна кайтып келгенден кийин добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берген шайлоочунун өздүгүн тастыктаган паспортунун же документинин сериясы жана номери шайлоочулардын тизмесине киргизилет жана бир эле маалда шайлоочулардын тизмесинин тиешелүү графасында «Добуш берүү үчүн имараттан тышкары добуш берүүдө» белгиси коюлат.

Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүүнүн аякташы боюнча добуш берүү үчүн көчмө үкөктөрдүн тешигине участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасынын, катчысынын жана башка мүчөлөрүнүн, байкоочулар тарабынан кол коюлган А4 форматындагы кагазга мөөр басылып чапталат (пломба коюлат) жана участкалык шайлоо комиссиясынын мөөрү менен күбөлөндүрүлөт. Көчмө үкөк жашик сейфте (шкафта) сакталат, ал кошумча дагы мөөр басылып бекитилет (пломбаланат). Добуш берүүчү жайдан тышкары добуш берүү бүткөндөн кийин акт түзүлөт, көчүрмөсү аны түзүүдө катышкан ар бир адамга берилет.

20:00

Саат 20.00 до добуш берүү аяктайт да, добуш берүүчү жай жабылат. Участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасы добуш берүүчү жайдын ичинде болгон, тактап айтканда добуш берүү үчүн имаратка саат 20:00го чейин кирип кеткен шайлоочулар гана шайлоо бюллетендерин алаары жана добуш берээри жөнүндө жарыялайт.

Колдонулбаган шайлоо бюллетендерин жоюу жана добуш бергендердин санын эсептөө.

Добуш берүү үчүн көчмө үкөктөгү бюллетендерди эсептөө

Добуштарды түздөн-түз саноо добуш берүү үчүн көчмө жащиктерден башталат.

Бул жарабаган шайлоо бюллетендери өзүнчө таңгакталып, мөөр коюлуп бекитилет, мында пакетте шайлоо комиссиясынын номери, жащиктин номери, шайлоо бюллетендеринин саны көрсөтүлөт да, «Добуш берүү үчүн көчмө жащиктен алынган жараксыз шайлоо бюллетендери» деген жазуу коюлат, андагы маалыматтар № 5В жыйынтык протоколдун тиешелүү сабына жана анын кеңейтилген формасына жазылат.

Эгер көчмө жащиктеги бюллетендердин саны алынган шайлоо бюллетендеринин жана берилген чектердин, бюллетендердин саны жөнүндөгү белгини камтыган шайлоочулардын арыздарынын санынан ашпаса, анда алар автоматтык эсептөө урнасынан өткөрүлөт.

Добуш берүүнүн алдын ала жыйынтыгы жана добуш бергендердин саны жөнүндө отчёт

Добуш берүү аяктагандан кийин дароо саат 20:00 до, саат 21 ден кечиктирбестен участкалык шайлоо комиссиясы автоматтык эсептөөчү урнадан добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө алдын ала отчёттун жетиштүү санын басып чыгарат. Андан кийин маалыматтар БШКнын серверине автоматтык түрдө жиберилет жана сайтта жарыяланат. Ошондой эле оператор шайлоочуларды далдалдаштыруу боюнча жыйынтык отчетту басып чыгарат. Отчёттор комиссиялар тарабынан мөөр менен күбөлөндүрүлөт жана добуш берүү үчүн имараттын ичинде жүргөн саясий партиялардын бардык өкүлдөрүнө, байкоочуларга таратылып берилет.

Байланыш менен көйгөй келип чыкканда, автоматтык эсептөөчү урнадан маалыматтарды алуу мүмкүн болбогон учурда участкалык шайлоо комиссиясы тиешелүү актыны түзөт, жана маалыматтарды борборлук шайлоо комиссиясынын серверине жиберүү территориялык шайлоо комиссиясында саясий партиялардын өкүлдөрүнүн жана байкоочулардын катышуусунда жүргүзүлөт.

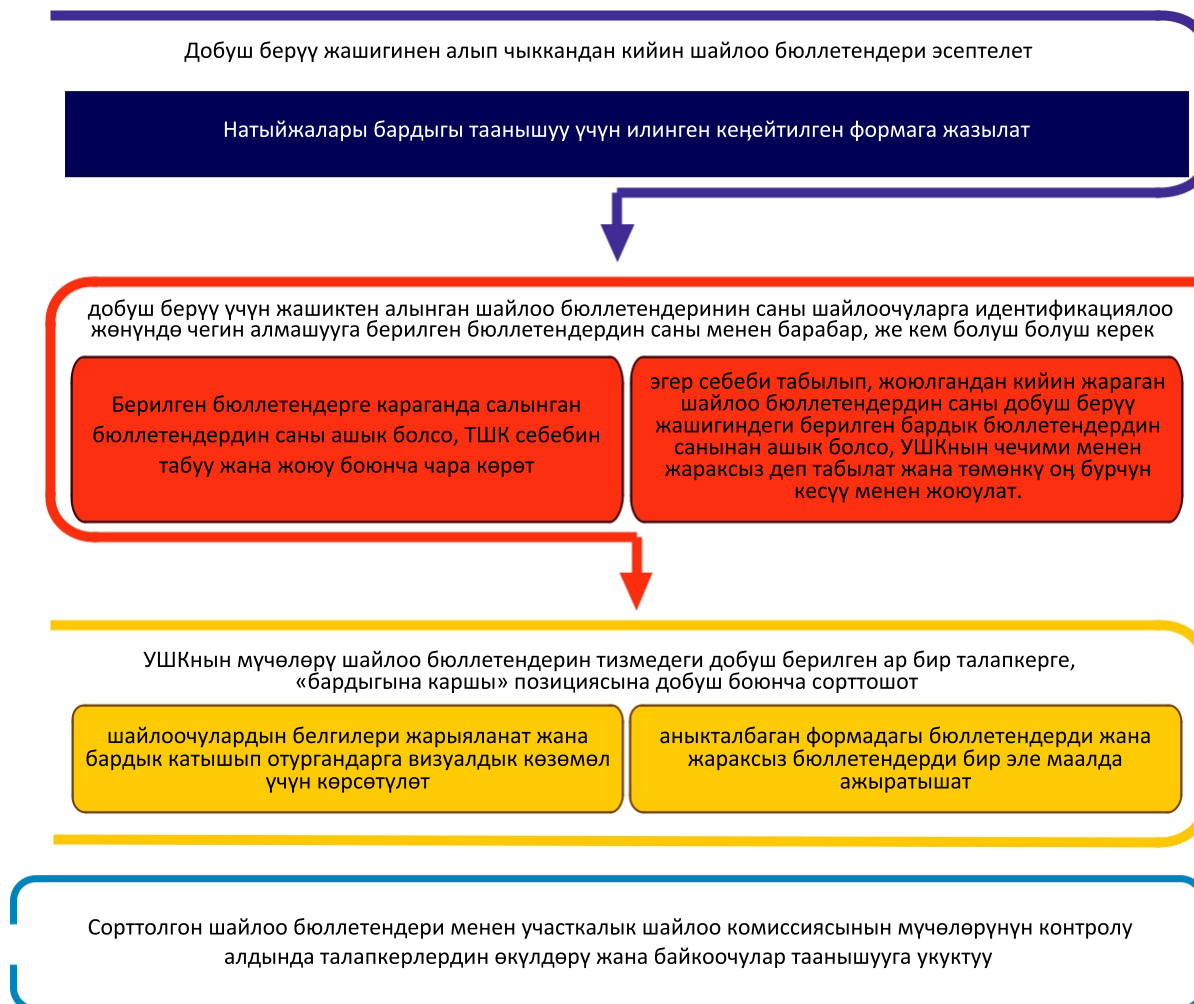
Ошондой эле оператор шайлоочуларды далдалдаштыруу боюнча жыйынтык отчётту басып чыгарат. Отчёттор комиссиянын мөөрү менен күбөлөндүрүлөт жана добуш берүү үчүн имараттын ичинде болгон саясий партиялардын бардык өкүлдөрүнө, байкоочуларга берилет.

Бюллетендерди кол менен саноо

Добуштарды саноо добуш берүү бүтөрү менен дароо башталат жана шайлоочулардын добуш берүүсү өткөрүлгөн ошол эле имараттын ичинде добуш берүүнүн жыйынтыгын аныктаганга чейин тыныгуусуз жүргүзүлөт.

Шайлоочулардын добуштарын түздөн-түз эсептөө жүргүзүлгөн орун ага участкалык шайлоо комиссиясынын бардык мүчөлөрүнө, талапкерлердин өкүлдөрүнө жана байкоочуларга кирүү камсыз болгудай жабдылышы керек. Мында добушту эсептегенге катышкан бардык жактар үчүн участкалык шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүнүн аракеттеринин толук көрүнүшү камсыздалышы керек.

Борбордук шайлоо комиссиясы бекиткен шайлоо бюллетендин текстине жана формасына мазмуну жана (же) формасы шайкеш келбеген шайлоо бюллетендерди аныкталбаган формадагы шайлоо бюллетендери деп таанылат, мындай бюллетендер добуштарды эсептөөдө эсепке алынбайт.

Жараксыз шайлоо бюллетендери:

Мындай бюллетендер өзүнчө эсептелип, кошулат.

Арткы бетинде белгиси, чиймеси же башка жазуусу болгон шайлоо бюллетендери алардын мазмунуна карабай, жарактуу деп танылбайт.

Шайлоо бюллетендерин жараксыз деп таанууда шек жаралган учурда, участкалык шайлоо комиссиясы маселени добуш берүү аркылуу чечет, мында шайлоо бюллетенин арткы бетине анын жараксыздыгынын себеби көрсөтүлөт, жана бул жазуу участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасынын жана катчысынын коюлган колу менен тастыкталып, комиссиянын мөөрү менен күбөлөндүрүлөт. Акт түзүлөт.

Жараксыз шайлоо бюллетендеринин жалпы саны добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндөгү №8 протоколго жана анын кеңейтилген формасына жазылат.

Андан кийин ар бир партия жана «Баарына каршы» позициясы боюнча белгиленген формадагы шайлоо бюллетендери боюнча шайлоочулардын добуштарын эсептөө жүргүзүлөт. Сорттолгон шайлоо бюллетендерин эсептөөгө катышып жаткан жактар шайлоо бюллетениндеги шайлоочунун белгисин көрө жана уга алгыдай кылып, бир тангактан бирден алып, экинчи жакка коюу менен үн чыгаруу аркылуу жүзөгө ашырылат.

Ар түрдүү таңгактардан шайлоо бюллетендерин кошуп бир маалда саноого жол берилбейт

Маалыматтар добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндөгү протоколго жана анын кеңейтилген формасына жазылат.

Добуштарды эсептөөгө катышып жаткан бардык адамдар участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү тарабынан контролду сактоо менен, шайлоо бюллетендери менен визуалдык тааныша алышат.

Талапкердин өкүлүнүн же байкоочунун добуштарды кайра саноо талабы боюнча шайлоо бюллетендери талапкердин өкүлдөрүнүн же байкоочулардын түздөн түз катышуусунда жана алар тарабынан визуалдык контролдун мүмкүнчүлүгүн берүү менен кайра саналат. Мында шайлоо бюллетендерин кайра эсептөө үнүн чыгаруу менен жүргүзүлөт.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы добуштарды кол менен эсептөөнүн натыйжасы боюнча аныкталат. Андан кийин Борбордук шайлоо комиссиясы бекиткен тартипке ылайык добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө

Добуштарды кол менен саноо жүргүзүлгөндөн кийин, участкалык шайлоо комиссиясы милдеттүү түрдө жыйынтык отурумун өткөрөт. Бул отурумда добуш берүүдөгү жана шайлоочулардын добуштарын эсептөөдөгү бузуулар жөнүндө түшкөн арыздар (доолор) каралат жана ар бир арыз (доо) боюнча чечимдер кабыл алынат.

Андан кийин участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү жана комиссиянын кабыл алган чечимине макул болгон арыз ээлери тарабынан участкалык шайлоо комиссиянын жыйынтык отурумунун эки нускадагы протоколуна кол коюлат.

Шайлоо жыйынтыктары боюнча протокол

Шайлоонун жыйынтыктары протоколдо бекитилет. Жыйынтык отурумдун протоколуна кол коюуда протоколдун мазмунуна макул болбогон участкалык шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү ага өзгөчө пикирин тиркегенге укуктуу, ал тууралуу протоколдо тиешелүү жазуу жүргүзүлөт.

УШКдагы добуш берүүнүн жыйынтыктары жөнүндөгү протоколго кол койгондон кийин добуш берүүнүн жыйынтыктары ошол замат бардык катышып жаткан талапкерлердин, саясий партиялардын өкүлдөрүнүн, байкоочулардын, жалпыга маалымдоо каражаттарынын өкүлдөрүнүн алдында жарыяланат.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө протоколго кол коюлгандан кийин, участкалык шайлоо комиссиясынын катчысы добуштарды эсептөөгө катышкан ар бир адамга анын мөөр менен күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсүн дароо бергенге милдеттүү.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө протокол эсептелип, толтурулуп жана кол коюлуп бүткөндөн кийин, АЭУнун оператору протоколду жана далдалдаштыруунун отчетун сканирлөө жолу менен АЭУ аркылуу БШКнын борбордук серверине жиберүүнү жүзөгө ашырышы керек.

Протоколдордун сканерден өткөрүлгөн көчүрмөлөрү Борбордук шайлоо комиссиясынын protocol.shailoo.gov.kg сайтында жарыяланат жана протоколдун көчүрмөсү менен салыштырууга мүмкүн болот.

Добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдун биринчи экземплярлары

- шайлоо документациясы (анын ичинде бюллетендер, арыздар (даттануулар), алар боюнча кабыл алынган чечимдер, актылар, автоматтык түрдө эсептөөчү урналардын отчеттору, идентификациялоо боюнча баштапкы жана жыйынтыктоочу отчет

- токтоосуз түрдө добуш берген күндөн кийинки күнү эртең мененки саат 6:00ден кеч эмес
- УШКнын төрагасы саясий партиялардын өкүлдөрүнүн коштоосунда

АШКга жеткирилет

Протоколдун экинчи экземпляры жана УШКнын мөөрү УШКнын катчысында сакталып турат, ал мыйзамда белгиленгендей алардын аныктыгына жана комиссиянын иши аяктаганга чейин сакталышына жооптуу

Шайлоонун жыйынтыктары боюнча протоколдун чоңойтулган формасы шайлоо участканын дайындаган жерге илинет жана шайлоо участканын ишмердиги аякаганга чейин бардык шайлоочулардын көрө ала турган жерге илинип турат.

17

АШКларда добуш берүүнүн жыйынтыктарын чыгаруу жана БШКда шайлоонун натыйжасын аныктоо

АШК УШКдан акт боюнча УШКдагы добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдордун биринчи экземплярларын шайлоо документациясы менен биргеликте кабыл алат жана тиешелүү аймактагы добуш берүүнүн жыйынтыктарын аларда камтыган маалыматтарды кошуу аркылуу чыгарат.

Добуш берүүнүн жыйынтыктары боюнча аймактык шайлоо комиссиясы жалпыланган таблица жана протокол түзөт, ага төмөндөгү маалыматтар жазылат:

участкалык шайлоо комиссияларынын саны

келип түшкөн протоколдордун саны, алардын негизинде добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протокол түзүлөт

участкалык шайлоо комиссияларынын протоколдорунун жалпы саны

Тиешелүү аймактагы добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколго кол коюнун алдында, аймактык шайлоо комиссиясы жыйынтыктоочу отурумду милдеттүү түрдө өткөрөт, анда добуш берүүнү өткөрүүгө, добуштарды эсептөөгө жана участкалык шайлоо комиссиялардын протоколдорун түзүүгө байланыштуу комиссияга келип түшкөн арыздар (даттануулар) каралат.

Шайлоо комиссиясы ар бир арыз (даттануу) боюнча чечимдерди кабыл алат, андан кийин шайлоо комиссиясынын мүчөлөрү жана шайлоо комиссиясынын келип түшкөн арыздар (даттануулар) боюнча кабыл алган чечимдерине макул болгон арыз берүүчүлөр менен биргеликте шайлоо комиссиясынын жыйынтыктоочу отурумунун протоколуна кол коюлат.

Мындан соң шайлоо комиссиясы тиешелүү аймактагы добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколго кол коёт. Шайлоо комиссиясынын протоколунун биринчи экземпляры кол коюлгандан кийин ошол замат жалпыланган таблицанын биринчи экземпляры менен Борбордук шайлоо комиссиясына жөнөтүлөт.

Шайлоолордун жыйынтыктарын Борбордук шайлоо комиссиясы түздөн-түз аймактык шайлоо комиссияларынан келип түшкөн протоколдордун негизинде, аларда камтылган маалыматтарды добуш берген күндөн тарта 20 календардык күндөн кеч эмес убакытта кошуу жолу менен аныктайт.

БШКнын расмий сайты - <http://shailoo.gov.kg>

Портал кезектеги окуялар, шайлоо процесси, отурумдар, жоболор, КР БШК тутуму жөнүндө маалымат берет.

Маалыматтык шайлоо системасы <http://ess.shailoo.gov.kg/>

Ресурс өткөн жана кезектеги шайлоолордо добуштардын жыйынтыгы боюнча маалымат берет.

Добуштарды кол менен саноонун протоколун жана далдалдаштыруунун жыйынтык отчетун графикалык чагылдырган сайт - <http://protocol.shailoo.gov.kg/>
Ресурс өткөн жана кезектеги шайлоолордо АЭУнун сканерленген жана добуштарды кол менен эсептөөнү протоколун алууга мүмкүндүк берет

“Тизме” порталы- <https://tizme.gov.kg/>

КР БШКнын облустардагы, участкаларды шайлоочулардын тизмеси, гендер, жаш курак топтору жөнүндө маалыматты камтыган ресурс.

Шайлоо участкаларынын картасы - <https://shailoo.gov.kg/kg/map/>

Доолордун жана кайрылуулардын ресурсу - <https://shailoo.gov.kg/kg/registry/> Шайлоо комиссияларына (БШК, ТШК, УШК) берилген доолор, арыздар жана алар боюнча кабыль алынган чечимдер жана соттук актылар менен таанышуу үчүн БШКнын ресурсу

“Талапкер” маалымат ресурсу- <http://talapker.shailoo.gov.kg/>
Ресурста саясий партиялар жана талапкерлер жөнүндөгү маалымат бар

19

Күтүлбөгөн кырдаалдарда байланыш телефондору

Кыргыз Республикасынын шайлоолор жана референдумдарды өткөрүү боюнча борбордук комиссиясы **Дареги:** 720040, Кыргызстан, Бишкек шаары, Пушкина көчөсү № 50 **Телефондор:** 1255 (кыска номер), коомдук кабылдама +996 (312) 660240

Маалымат бөлүмү: +996 (312) 665452, e-mail: pressa@shailoo.gov.kg, pr.shailoo@gmail.com

Шайлоону уюштуруу бөлүмү: +996 (312) 66-01-16, +996 (312) 62-35-69,

Укуктук камсызоо бөлүмү: +996 (312) 620184,

Иш кагаздарын жүргүзүү сектору: +996 (312) 620823, +996 (312) 626285, e-mail: document@shailoo.gov.kg